

TEMPO

speciala numero

*JOSIP BROZ
TITO
1892 – 1980*

TEMPO**eldonisto
izdavaĉ****Savez za esperanto
Hrvatske
Amruševa 5/1
Zagreb****eldonkonsi-
lantaro
izd. savjet****Ljerka Begić
Damir Mikuličić
Ante Ferencić
Ivo Rotkvić
Željko Takač****ĉefredaktoro
glavni urednik****Ivica Špoljarec****resp. redaktoro
odgov. urednik****Eduard Bečić****redakcio / uredništvo****Ivan Flanjak
Marinko Gjiwoje
Ivica Špoljarec
Spomenka Štimatec
Zlatko Tišljar
Nikola Rašić****Kompostita kaj presita en:
Složeno i štampano u:
Internacia kultura servo
Zagreb, Amruševa 5/1****ENHAVO / SADRŽAJ**

Mortis kamarado Tito	
Umro je drug Tito	3
Tito kaj Esperanto	
Tito i esperanto.	9
Mortis la sola Ŝtatprezidanto	
- esperantisto	
Umro je jedini predsjednik	
države - esperantist	10
Kolektiva gvidado	
Kolektivno rukovodstvo	12
Post la entombigo	
Nakon pogreba	12

TEMPO

**INFORMILO
DE
KROATIA
ESPERANTO—
—LIGO**

MORTIS KAMARADO TITO

Terure trivortis la unua mesaĝo. Jugoslavoĵ konsterniĝis. Ekregis silentego dum kelkaj minutoj. Poste komenciĝis la unuaj reagoj. Futbalmatĉoj ĉesis, la spektantoj sur stadionoj kune kun la ludantoj ekploregis. Televidraportistoj baldaŭ troviĝis sur stratoj de vundita kaj larmoza Beogrado. »Ne, li ne mortis, li ne povas morti!« – ne kredemis la popolo kiu perdis sian filon, patron kaj amikon. Li ĝin enkondukis en la historion. Ne nur lia popolo ekploris. Kvin minutoj post la terura mesaĝo en la novjugoslava historio italaj komunistoj telefone esprimis sian kompaton al la jugoslavia ambasadoro en Romo. Sekvis italaj partizanoj kaj la itala registaro kaj eminentuloj, liaj italaj amikoj, laboristoj kaj komunistoj. Tuj reagis Willi Brandt, portugalaĵ komunistoj, Hindoj, Germanoj, Carter kaj Breĵnev. Plurdeko da landoj proklamis afliktotagojn. Kelkaj landoj eĉ po sep, kvin au tri tagoj. Plurdeko da plej gravaj ŝtatestroj anoncis sian alvenon al la funebra ceremonio. Reĝoj kaj prezidantoj, burĝoj kaj komunistoj, laboristoj kaj riĉuloj, grandaj kaj malgrandaj esprimis sian doloron pro la morto de ĉies amiko kaj estimindulo. »La mondo perdis sian civitanon kaj ni la patron« – diris unu studento. Tito obstine konvertadis la historion al la hommezuroj. Li mem diris: »Nenio tiom sanktas, nenio tiom grandas ke oni ne rajtus ektuŝi ĝin.« »Estonto estas lia patroland'« – verkis iu poeto. Li estis legenda komandanto de jugoslavia kontraufaŝisma batalo kaj socialisma revolucio, fondinto de nova vojo al la socialismo, fondinto de la nepaktana movado al kiu nun apartenas du trionoj de la homaro, ŝtatestro de pli ol dudeknaĉia lando kun tiom da oficialaj lingvoj kaj kulturoj. Li, malriĉa kamparano el Zagorje (regiono norde de Zagreb), li, povra metallaboristo, hodiau fariĝis mondfenomeno. Li estis la lasta granda homo de nia jarcento kaj la sola en la historio kiu famiĝis ne estinte militisto au potenculo. Tiu homo de la estonto estis ankaŭ esperantisto. Lin komprenis ĉiuj popoloj de la mondo senkonsidere pri la lingvo. Li naskiĝis en multnombra, malriĉa kamparana

familio en vilaĝo Kumrovec proksime de Zagreb, en tiama Austrohungario. Lia patro Franjo Broz estis kroato kaj lia patrino Marija slovenino el apud ĉelima vilaĝo. Pro la devo multe kaj pene labori li ne sukcesis regule frekventi lernejon kaj finis nur kvar klasojn. Post tio li devis forhejmiĝi kaj iri al Zagreb por tie labori kaj poste al Sisak kie li ellernis mekanikistan metion. Kiel laboristo li vagis tra Austrio, Hungario, Ĉeĥio, Germanio kaj pluraj jugoslaviaj urboj. Tre frue li konatiĝis kun la proleta marksisma ideologio kaj verve, ĝismorte aliĝis al la laborista movado. Tio kaŭzis al li dek jarojn da karceroj kaj la tutan vivon da penoj. La unua mondmilito devigis lin soldatservi. Post kelkaj monatoj li estis kaptita de rusa carisma armeo kaj forigita al Siberio. Tio daŭris unu jaron post kiu li forkuris al iu kirgiza vilaĝo kie li laboris kiel mekanikisto en muelejo. En 1917 li troviĝas en Petrogrado dum la historiaj demonstracioj, en 1918 li jam anas en internacia ruĝa brigado, en 1920 li revenas al la novfondita reĝlando Jugoslavio. Li membriĝis al sindikato kaj Komunista Partio de Jugoslavio. Tiam la komunistoj estis la plej granda politika partio en la lando. Broz prelegas pri la granda Oktobro kiun li partoprenis. Li aktivas, batalas. Sed jam fine de la jaro aperas dekreto kiu kontrauleĝigas la Komunistan Partion kaj enkarcerigas komunistojn kiel ŝtatmalamikojn. Tiel komenciĝis la ilegala vivo de Josip Broz. Unuafoje oni lin malliberigis en 1924 post »provoka« funebra parolado al sia falinta amiko kaj sampartiano. Li vagis tra pluraj urboj organizante la Partion, sindikatojn, strikojn. Tiutempe li laboris ankaŭ eksterlande kaj krom la rusa, slovena kaj kirgiza li eklernis ankaŭ la germanan lingvon. Li revenas hejmen plena je spertoj, sed jam en 1928 li retroviĝas en karceroj, ĉi-foje dum kvin jaroj. Tiam la tuta publiko de Jugoslavio ekkonis lin pro kuraĝa kaj fiera konduto ĉe la tribunalo. Sekvas kvin jaroj pro kiuj Tito mem diras ke estis la plej feliĉigaj ĉar li povis lerni tie. »Karceroj estis niaj universitatoj« – diris li. Oni lernis po dekkvin horojn tage. Tito tie lernis ankaŭ lingvojn, li diris »unue esperanton kaj poste anglan kaj...«. Tie li plej multe legis la verkojn de Marx kaj Lenin kaj kapabliĝis por la pli vigla laborista movado. En 1934-a li vivas

ilegale helpe de falsaj dokumentoj kaj kasloĝejoj. Tiun jaron li fariĝis membro de la Centra Komitato de KPJ. En 1935 li foriras al Kominterno en Moskvo kiel membro de Balkana Sekretariato, konata sub la ilegala nomo Valter. Li estis unu el la iniciantoj de la sepa kongreso de Kominterno traktinta la danĝeron de la kreskanta faŝismo. Tiam li komprenis ke la milito neeviteble venas kaj li komencis studi militsciencojn. Poste li pruvis ke la kelkjara studado naskis grandan armeĝvidanton kaj marŝalon. En 1936 malgrau la malkonsento de Stalin, li revenas al la lando, forte apogita de Georgi Dimitrov kiu malkonsentis malfondi la Jugoslavian Partion kiu ekde sia naskiĝo malfortis pro internaj bataloj. En la jaro 1937-a li organizas la foriron de jugoslavaj komunistoj al Hispanio kie la Respubliko batalis kontraŭ faŝismo. Ĉirkaŭ 2000 jugoslavoĝ estis tie kaj la duono neniam revenis. Somere li foriris al Parizo kie li transprenis la gvidadon de la Partio. Li formis novan gvidantaron kaj malgrau la malpermeso de Kominterno li revenas el Parizo por mem transpreni la rekonstruadon de la Partio. Tio estis historia paŝo por Jugoslavio. Li ankaŭ reorganizis la junularan komunistan movadon kiu poste fariĝos la plej granda forto de lia Partio. Ĝis la jaro 1940 la Partio tiom refortiĝis ke oni jam povis ektuŝi la demandojn pri transpreno de la regopovo (V. Bakarić). Ĝi fariĝis la plej potenca partio en la lando malgrau sia kontraŭleĝeco kaj malmulta membraro (12.000 membroj kaj 30.000 komunistaj ĝejunuloj). Sed ĝi influis la sindikatojn kaj konstante praktike batalis por la laboristoj. Je la forto de simpatiantoj Tito kalkulis en la venonta milito. Li sciis ke ĝi venos kaj en 1940 dum la historia Kvina Konferenco de Zagrebaj Komunistoj li diris: »Mi kredas ke la venontan konferencon ni okazigos en libera lando«. Li pravis.

En la jaro 1941-a la Registaro de Jugoslavio sekrete aliĝis al la Triopa Pakto. Du tagojn pli poste la popolo de Jugoslavio organizis grandajn demonstraciojn sub la ĉefa slogano »Prefere milito ol la Pakto«, »Prefere la tombo ol esti sklavo«. Hitler furiozis. Neniu popolo tiel rajtis spiti. Li prokrastis la atakon al Sovetunio je ses semajnoj, kio eble decidis la sorton

de la germana invado, ĉar la vintro tro rapide venis. Tito kalkulis ke tiu atako povus okazi en julio kaj pri tio skribis al Stalin. Sed Stalin ne volis kredi. La popolvegiĝon KPJ planis tiel ke ĝi povu helpi al Sovetio, retenante parton de germanaj divizioj en Jugoslavio. Ĉiuj jugoslavaj komunistoj kaj partizanoj admiregis Stalin kaj la unuan landon de socialismo. Germana armeo okupis la tutan Jugoslavion dum dekdu tagoj. Sed la milito estis nur komenconta. KPJ estis la sola forto kiu invitis al rezisto. Jam en la jaro 1941-a en oktobro la nevenkebla soldato aspektis mizere venkita de partizanoj kiujn gvidis Tito en Ujice. La unuan fojon la mondo vidis la Germanojn senarmigitajn kaj fuĝantajn. Ankoraŭ sep ofenzivojn la Germanoj entreprenis kaj ĉiuj fiaskis. Samtempe Tito organizadis la novan regadsistemon bazitan je memregado de la popolo. En 1943 estis preskaŭ nur pli grandaj urboj en la manoj de fremdaj kaj hejmaj fasistoj. La saman jaron okazis fondiĝo de la moderna jugoslavia ŝtato. La 29-an de novembro en Jajce (Bosnio) oni fondis novan Parlamenton kaj la Registaron kun Tito frunte. Tiam Tito jam estis serioze traktata de aliancanoj, Britoj kaj Sovetoj, malgraŭ tio ke ili preferis ne fondi la Parlamenton sed revenigi la fuĝitan reĝon kaj monarĥion. Churchill kaj Stalin ege koleris pro tio. Tito denove spitis. Tiam sur Balkano troviĝis ĉirkau 50 germanaj divizioj. Kaj Tito kreis el la senarma popolo fortan armeon kun aviadilaro, mararmeo kaj forta teknika armebazo. Nun li ricevadis rektan helpon de Angloj kaj Usonanoj post la vizito de la filo de Churchill. Krome, Tito jam estis proklamita de la popolo kiel marsalo kaj prikantata en miloj da popolaj kantoj. Li fariĝis legendo jam dum la milito. Tito ne plu estis sola: duonmilionan armeon sekvis la tuta popolo kaj nova socialisma ŝtato. La rezulto jam estas konata. Tito kaj lia popolo venkis. Post la liberigo okazis balotado, dum kiu Tito ricevis 99% kontraŭ 1% por la reĝo. La popolo decidis. Komenciĝis la rekonstruo de la lando. Oni ĉion konstruis tiel per nudaj manoj. Per la manoj de la junularo de Tito, junularo kiu laboregis kantante pri li. Sed Tito ĉiam celis propran kaj nacian memstarecon, anstataŭ la Moskva uniformeco de Stalin.

La fajreroj de tiu konflikto ĝermas jam en 1936. Stalin alvokis la jugoslavajn popolojn en 1948 levige rezisti al Tito, faligi lin. Li ricevis akran respondon. La Jugoslavo furioze manifestaciis kontraŭ la atako al ilia Tito kaj ili mem. Tito diris: »Ne!« Tion li povis ĉar lia ago estis nenio alia ol la esprimo de volo de ĉiuj, kiujn li gvidis. La limoj de la Tito-ŝtato estis atakitaj pli ol 3000-foje dum kvin jaroj. Kaj ĉiuj estis forpuŝitaj. Jugoslavio en mizero kaj malsato restis sen ia ajn helpo. En 1953 aperas konflikto kun Usono pro la teritorio de Triesto, kiu estis integra parto de la slovena teritorio kaj liberigita de slovenaj partizanaj. Tamen oni ne plu povis militi. Oni rezignis por ĉiam pri tiu teritorio, kiun nun Jugoslavio agnoskis itala. Sed ni perdis ankaŭ la apogon de Usono. Ŝajnis ke Tito kaj lia lando restis solaj en la mondo. Tiam naskiĝis ankaŭ la memmastruma socialismo. La popolo mem elbatalis sian ŝtaton kaj ne povis akcepti centran ŝtaton laŭ sovetia modelo. Nun tiu malcentrigo atingis grandegajn dimensiojn, ĉar nur la ekstera politiko kaj la armeo estas tutŝtataj, kaj ĉio alia estas en la kompetenteco de la jugoslavaj respublikoj kaj komunumoj. La fabrikoj vere apartenas al tiuj, kiuj laboras en ili, kaj ne al la ŝtato, kaj la laboristoj mem decidas pri ili. Ne nur pri tio, ĉar la memmastruma sistemo regas en lernejoj, vilaĝoj, urboj, sociaj organizaĵoj. »Nur la popolo mem scias, kion ĝi vere bezonas, neniu povas decidi en ĝia nomo.« – diris Tito. Ankaŭ la popoloj devas esti memstaraj. Tiel organiziĝis la ŝtato konsistanta el ses popolaj respublikoj de kvin popoloj kaj dudeko da naciecoj. »Ne ekzistas naciaj MALPLIMULTOJ.« – parolis Tito – »ĉar la nombro de iu popolo ne povas esti difinilo de ĝiaj rajtoj.« La samon li profetis pri internaciaj rilatoj. Komenciĝis malvarma milito, kiu atommilitemis kaj minacis pereigi la mondon. La grandpotencoj insistis pri pure geografia disdivido de la mondo, senkonsidere pri la interesoj de la ceteraj popoloj. Unuj parolis pri la »internaciismo«, aliaj pri la »dangero de komunismo«. Oni alterne proponadis du ekstremajn solvojn. Tito kaj liaj samideanoj Naser, Nehru kaj Nkrumah kaj Sukarno ne opiniis tiel. Ilia unua konferenco okazis en Jugoslavio en 1956. En

1961 en Beogrado okazis la Unua Konferenco de Nepaktanaj Landoj. Partoprenis ĝin 25 landoj. La Sesan Konferencon en Havana partoprenis jam pli ol cent. Al Tito kiel la sola vivanta fondinto oni atribuis specialan agnoskon de la membrolandoj. Tio estis la lasta vojaĝo de la mondocivitano kaj la plej granda hodiaŭa pacbatalanto. Post reveno hejmen li festis Novjaron en sia rezidejo kaj tuj post la festotagoj audiĝis la hororiga novaĵo por ĉiuj Jugoslavoĵoj: »Tito malsanas.« Milionoj da telegramoj estis senditaj al li dezirante resaniĝon. Dum la dua operacio oni amputis lian kruron. Ĉio tremis en koroj kaj vivoj de lia samlandanaro kaj sekvantaro. Sed morgaŭ li gaje ridis inter siaj du filoj: senkrura sed viva! Senmorta ŝajnis li al ni ĉiuj. Bedaurinde, tio ne eblas. Ankoraŭ kvar monatojn la nevenkebla marŝalo batalis sian lastan batalon: batalon por la vivo. Tio estis la sola lukto kiun li perdis.

Multaj ekster Jugoslavio kalkulaĉis pri tio kio okazos post lia morto. Jen, dum la kvin lastaj monatoj okazis nenio. Nek okazos. Ĉar pri la sorto de Jugoslavio aliaj ne povas decidi. Tion Tito, nia granda kaj kara Tito, instruis al ni. Ni ĉiuj bone komprenis la lecionojn. Ne nur tio! Dekdu milionoj el ni portas fusilojn, plej modernajn proprajn armilojn, kaj ni havas du miliardojn da amikoj. Ni estis nevenkeblaj ĉar la popolo ne povas malvenki. Jes, mortis Josip Broz. Sed, li donacis al ni, engenigis al ni TITON kaj tio ne povas morti, ĉar tio estas ĉiuj kiuj lin amis kaj sekvis. Vera vivo de Tito estas antaŭ ni. Ĉar lia patrolando estas estonteco.

Nikola Raŝić

„LA MORTO DEPENDAS DE TIO KIEL ONI VIVIS. SE ONI FARIS ION UTILAN, TIO POSTVIVOS. SE IU HAVIS UTILAN ROLON EN LA VIVO, EC TIAM LA MONDO NE SUFEREGOS POST TIES MORTO. TIO KION LI FARIS RESTOS ETERNE.“

TITO, LA 16-an DE MAJO 1968

TITO KAJ ESPERANTO

Pri nia prezidanto oni multon scias. Sed versajne estas malpli konate, ke li estis poligloto, ke li parolis kaj skribe uzis la rusan, anglan kaj germanan, ke li parolis la kirgizan lingvon (kiun li lernis kiel kaptito en Ruslando), ke li komprenis la francan kaj la turkan, kiujn li lernis dum sia antaŭmilita restado en Francio kaj Turkio. Kiel laboristo li restadis en Ĉeĥio kaj Hungario kaj li iame komprenadis ankaŭ tiujn lingvojn.

Longe oni ne sciis, ke li lernis ankaŭ Esperanton. Li mem tion deklaris preleginte al ĉeestantoj de la Politika Lernejo en Kumrovec: »En malliberejo mi lernis. Mi lernis lingvojn. Unue mi lernis Esperanton, tiam la anglan...« Li ne diris kiu estis lia instruinto, sed versajne tio estis, almenaŭ kiam temis pri la angla kaj Esperanto, unu el niaj plej grandaj poliglotoj – Moŝa Pijade, kiu parolis pli ol dek lingvojn, inter kiuj ankaŭ la ĉinan. Ankoraŭ ne estas konate ĉu ankaŭ aliaj liaj amikoj el la malliberejo lernis Esperanton, eble Rodoljub Ĉolakoviĉ kaj aliaj.

Kial li lernis Esperanton estas tute ne mirige, se oni komprenas la rilaton de Komunista Partio en Jugoslavio al Esperanto. En 1920 la Kongreso de Komunista Partio de Jugoslavio en Vukovar akceptis apartan rezolucion per kiu »ĉiuj Esperanto-organizaĵoj estas konsiderataj kiel filioj de la Partio, kaj al la membroj estis rekomendita lernado de tiu internacia lingvo«. La signifo de tiu rezolucio fariĝas pli granda, se oni scias ke la Komunista Partio de Jugoslavio estis tiam la plej forta politika partio en Jugoslavio.

Ĉiu kiu estis progresema lernis Esperanton firme kredante je internaciismo kaj la Internacia Lingvo, kaj esperantistoj rekrutiĝis el la plej progresemaj tavoloj de la socio. Kvardek esperantistoj gajnis la ordenon de popolheroo, kaj centoj da ili restis sur sangaj vojoj ĝis nia liberigo. Estus do strange se Tito ne troviĝus inter la subtenantoj de la Internacia Lingvo. Li ja restis tia, liaj agoj tion pravas, eĉ se ni ne scius, ke li estis esperantisto.

La unuan fojon oni eksciis, ke li lernis Esperanton en 1958, kiam li akceptis delegitaron de la 38-a Universala Kongreso de Esperanto. Estis ŝoko por esperantistoj, kiam Tito ridetante dankis al tradukisto (ĉar en la delegitaro estis ankau unu eksterlanda esperantisto) kaj en senriproĉa Esperanto diris: »Ne necesas traduki. Mi lernis Esperanton en malliberejo«. La membroj de la delegacio estis konfuzitaj kaj perpleksitaj. Ili ja tiom sciis pri Tito, sed tio, ŝajne, superis ĉiujn supozojn. Gajo ekregis kaj rido, ĉesis tiu streĉo, kiu kutime akompanas la renkontiĝojn kun tiaj signifoplenaj homoj. Ĉe la fino Esperantolibroj estis donacitaj al li. Li bedaŭris, ke li ne plu povas flue paroli Esperanton, kvankam li ankoraŭ povas kompreni ĝin, malgraŭ ke 25 jaroj pasis ekde kiam li lernis la lingvon.

Kiu tiam povis egali al jugoslaviaj esperantistoj?! Ankaŭ tutmonde esperantistoj fieris ĉar Tito apartenis al iliaj viroj.

Nikola Rašić

MORTIS LA SOLA STATPREZIDANTO - ESPERANTISTO

Jugoslavio funebras. Tiukaze ni memorigas la esperantistojn pri la grava kontribuo de jugoslavia prezidanto Tito al Esperanto-movado. Li donis dum sia vivo multon por Esperanto plene subtenante ĝiajn ideojn kaj helpante la movadan disvolvigadon. Plurfoje li publike menciis ke li lernis Esperanton en malliberejo, kelkfoje li donis sugestojn por la jugoslavia movado kiel daŭrigi sian aktivadon kaj li eĉ iniciatis okaziĝi kunsidon de la Federacia Unuiĝo de Socialista Laborpopolo (la ĉefa amasa politika organizaĵo de Jugoslavio) pri la problemoj de esperantista organizaĵo.

Tito akceptis delegitaron de esperantistoj en Beograd en 1953-a jaro okaze de la 38-a Universala Kongreso okazinta tiujare en Zagreb.

Tito estis la ĉefauspicianto de la 58-a Universala Kongreso en Beograd en la jaro 1973.

Tito estis honora prezidanto de la 17-a Jugoslavia Esperanto-Kongreso en Novi Sad en la jaro 1958 kaj sendis siajn salutvortojn al la Kongreso. Dum tiuj kontaktadoj de Tito kun la Esperanto-movado li faris plurajn deklarojn el kiuj ni citas:

»En la nuntempa porpaca batalado kiu subkomprenigas ankaŭ la pliproksimigadon kaj disvolvigon de ĉiufanka kunlaboro inter ĉiuj landoj senkonsidere pri iliaj sociaj sistemoj, signifan rolon havas ankaŭ Esperanto-movado. Aparte gravan kontribuon Esperanto povas doni al kultura kunlaboro ĉar per tio interalie oni kreas kondiĉojn por politika, ekonomia kaj ĉiu alia kunlaboro, kaj al tio nuntempe strebas ĉiuj progresemaj kaj pacamaj mondofortoj.«

»...Esperanton oni devas enkonduki en la lernejojn sed ne per dekreto de supre, sed pro konscia postulo de la publika opinio, do, de la malsupraj tavoloj, je vere demokratia maniero.«

»Mi opinias ke Esperanto povas multe kontribui al la celoj de UNESCO kaj generale al la pliproksimigado de diversaj popoloj. La egalrajteco – unu el la bazaj principoj de UN devas valori ankaŭ rilate la lingvan situacion. Grandaj popoloj klopodas trudi al la malgrandaj siajn lingvojn. Nuntempe en la mondo, ekzemple, multaj homoj parolas la anglan, sed tio havas nenian rilaton kun la demando de la Internacia Lingvo. Ĉar Esperanto estas neutrala, ĝi havas universalan karakteron.«

Sed ankaŭ jugoslaviaj esperantistoj zorgis pri tio ke la verko de Tito estu konata al la esperantista kolektivo. Oni eldonis kelkajn librojn:

Vladimir Dedijer »Biografio de Tito« (1953), »Tito kaj la Nealianciteco« (1978), Josip Broz Tito »La Nealianciteco – Konscienco de la Homaro« (1979). Nacilingve aperis broŝureto »Tito o esperantu« (Tito pri Esperanto).

Nuntempe Kroatia Esperanto-Ligo preparas la librom pri Tito de M. Krleja, D. Stuparić kaj N. Rašić.

Ni esperas ke la spirito de Tito kaj la ĝisnunaj atingoj sur esperanta kampo en Jugoslavio ebligos plian rapidan marŝadon de la Movado al la venko.

Zlatko Tišljan

KOLEKTIVA GVIDADO

Du horojn post la morto en Jugoslavio kunsidis Prezidentaro de Socialisma Federacia Respubliko Jugoslavio kiu laŭ la Konstitucio post la morto de Tito transprenas la funkcion de kolektiva prezidanto de la Respubliko. La Prezidentaro funkcias jam ses jarojn kaj Tito estis ĝia prezidanto, sed operativajn funkciojn plenumadis la vicprezidanto. Li kaj la aganta prezidanto sangigas ĉiujare. Fakte, laŭ la sistemo de kolektiva gvidado kiu regas sur ĉiuj niveloj en Jugoslavio ne plu estas personaj gvidantoj sed kolektivaj korpoj kiuj inter si ĉiun jaron elektas »primus inter pares«, kaj tio por Jugoslavio estas nenio nova. Tiel estas organizitaj kaj la vilaĝoj kaj la ministerioj. Tito multfoje parolis pri sia morto kaj preparis la popolon kaj la mondon, ne nur morale sed ankaŭ formale, ĉar lia estis la iniciato pri kolektiva gvidado. Nun Jugoslavio havas ok prezidantojn. La nuna ĉifara aganta prezidanto estas reprezentanto de Makedonio – Lazar Koliŝevski, vicprezidanto estas reprezentanto de Bosnio kaj Hercegovino – Cvijetin Mijatoviĉ, la ceteraj estas el aliaj ses respublikoj: Vladimir Bakariĉ – Kroatio, Sergej Krajger – Slovenio, Vidoje Jarkoviĉ – Montenegro, Fadil Hoĝa – Kosovo, Stevan Doronjski – Vojvodino. La mandato daŭras kvin jarojn. Tiel ĉiu atingos prezidi au vicprezidi.

POST LA ENTOMBIGO

Nun, post la entombigo, la plej majesta en la homara historio, kiun ĉeestis ŝtatrepresentantoj de 127 landoj reprezentantaj 95% de la homaro, la entombigo kiu fariĝis laŭ deklaro de torina »La Stampa« iuspeca »tutplaneda interkonsento«, renkontigo de la tuta demokratia mondo, kiam la Ĝenerala Konferenco de UN la unuan fojon eksterordinare kunsidis nur por omaĝi al unu forpasinta ŝtatestro, oni ne povas ne konstati: Tito estis mejloŝtono de la monda historio. Adiaŭe lin venis saluti ĉiuj, ne nur malgrandaj sed ankaŭ la plej potencaj – do, landoj kontraŭ kies internacia politiko Tito batalis (donante la plej grandan kontribuon al la kontraŭbloka politiko, al la nepaktana movado).

Tito, ŝajne, kreis novan historion, historion en kiu komenciĝos la racio regi la mondon, historion en kiu ne nur la plej fortaj regos, diktos la konduton, sed egalrajte ĝin kreos ĉiuj, historion en kiu la homaro ĉesos esti »la infana raso«.

Kaj tio nepre devas optimismigi ankaŭ esperantistojn, ĉar nia movado povas progresi nur en tia, nova mondo, nova kompreno de la valoroj. Ni, esperantistoj, estas sur la ĝusta vojo. Tion komprenis ankaŭ la genio de la jarcento – Tito, nia samideano.

Zlatko Tišljar